

Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Óvodapedagógus alapszak (BA)

KOMPLEX PEDAGÓGIA-PSZICHOLÓGIA ALAPVIZSGA
TÉTELEK PEDAGÓGIÁBÓL és PSZICHOLÓGIÁBÓL

1. *Az óvodáskor pedagógiája*
2. *Kompetenciaalapú pedagógia, a keresztény nevelés alapjai*
3. *Nevelélmélet, didaktika*

1. *Általános és fejlődéslelektan 1.*
2. *Általános és fejlődéslelektan 2.*
3. *Pedagógiai szociálpszichológia*
4. *A személyiségfejlődés zavarai*

Az alapvizsgán egy tételt húznak, amelynek a) része inkább pedagógiai, b) része inkább pszichológiai ismeretekre fókuszál. A tétel mindkét részét ki kell dolgozniuk, mindkét részét kérdezzük. Az alapvizsgához eredményes felkészülést kívánunk!

Tételek

1. a.) A nevelés fogalma, alapelvei. A nevelés területei, lehetőségei és szükségessége.
1. b.) A nevelés módszereinek pszichológiai elemzése: jutalmazás, büntetés. Vezetési stílusok és hatásaik Lewin szerint. A korai anya-gyermek kapcsolat jelentősége. A korai kötődés, kötődési típusok jellemzése. A hospitalizáció fogalma. Spitz, Bowlby, Harlow, Ainsworth vizsgálatai. A korai kötődési mintázat, mint a későbbi stressz válasz meghatározója, az elégtelen kötődésből esetlegesen kialakuló későbbi zavarok. A szorongás fogalma és típusai kisgyermekkorban, óvodáskorban.
2. a) Az óvodáskor pedagógiájának főbb kérdéskörei, nevelési felfogások, nevelhetőség kérdései, a nevelés sikerei.
2. b.) A pszichikus fejlődést meghatározó tényezők: öröklés, környezet. Az érés és tanulás szerepe a fejlődésben. Prenatális fejlődés. Szülés, születés. Érzékelés, észlelés, mozgás, gondolkodás fejlődése az óvodáskor végéig. A biológiai alapfunkciók zavarai: alvászavarok, a táplálkozás zavarai, szobatisztasággal kapcsolatos zavarok.
3. a) Az óvodai nevelést szabályozó dokumentumok (ONOAP). A óvodai nevelés gondozás tartalma, folyamata és módszerei.
3. b.) A személyiségfejlődés elméletei óvodáskorban: konstruktivista megközelítés (Piaget), pszichoszexuális fejlődés (Freud), és a pszichoszociális fejlődés (Erikson). A tárgykapcsolatok jelentősége és fejlődése gyermekkorban (Mahler, Klein, Winnicott). A tárgyvesztés fogalma, a válás hatásai a gyermekre. Veszteségek kezelése gyermekkorban.
4. a) Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése, gondozása, fejlesztése az óvodában. Inklúzió, integráció és differenciálás az óvodában.
4. b.) Sajátos nevelési igényű gyermekek. Az integrációs nevelés lehetőségei. A nyelvfejlődés, nyelvelsajátítás folyamata. A kommunikáció fogalma, formái, csatornái, a metakommunikáció. A korlátozott és kidolgozott kód jellemzői. A beszéd és a kommunikáció zavarai: az artikuláció zavarai, megkésett beszédfejlődés, dadogás, elektív mutizmus.
5. a) A családi és óvodai nevelés összefüggései. Az óvoda családi nevelést támogató szolgáltatásai.
5. b.) A szocializáció fogalma, folyamata, szinterei: elsődleges és másodlagos szocializáció. A szociális magatartásformák elsajátítása: imprinting, utánzás, identifikáció, interiorizáció. Az agresszió különböző elméleti megközelítései. Gyermekbántalmazás.

6. a) A pedagógushivatás, a pedagógiai kompetencia rendszere.
6. b.) A tanulás fogalma, típusai (klasszikus és operáns kondicionálás embereknél, komplex tanulás). Az emlékezet folyamatainak jellemzése (kódolás, tárolás, előhívás). Emlékezeti rendszerek és alrendszerek, ezek működése és jellegzetességei. Tanulási stratégiák, emlékezetfejlesztő módszerek. Az emlékezet működése kisgyermek- és óvodás korban.
7. a) Gyakorlati lehetőségek a kompetencia fejlesztésére: kommunikációs kompetenciák, matematikai kompetenciák, természettudományos kompetenciák, társadalmi kompetenciák kulturális kompetenciák, tanulási kompetenciák.
7. b.) A gondolkodás fogalma, jellemzői. Az intelligencia fogalma és mérése. Az IQ érték értelmezése, egyes IQ-övezetek jellemzése. A többszörös intelligencia elmélete, az intelligencia mint a kulturális adaptáció mértéke. Az értelmi fejlődés szakaszainak áttekintése Piaget szerint. A mentális retardáció fogalma, osztályozása
8. a) A keresztény nevelés alapfogalmai. Etikai és erkölcsi nevelés. A keresztény óvodák családsegítő funkciója.
8. b.) Az erkölcs kialakulása, fejlődése. Az erkölcsi fejlődés szakaszai (Piaget, Kohlberg). A szabálytudat fejlődése, játékokban való megjelenése. A szerep szociálpszichológiai elemzése. Szerepelvárások és szerepkonfliktusok. Nemi szerepek és a pszichoszexuális fejlődés.
9. a) A szocializáció szinterei: család, bölcsőde, óvoda, iskola.
9. b.) Az énéjlődés folyamata: a testkép, az éntudat és az énkép fogalma, alakulását befolyásoló tényezők. A megismerőfunkciók fejlődése az iskolás korig: emlékezet, tanulás, gondolkodás, figyelem, mezőfüggő és mezőfüggetlen észlelés kialakulása. Az iskolaérettség fogalma és kritériumrendszere.
10. a) Az óvodapedagógus személyisége, a pedagógusszerep tartalma, normái, változásai.
10. b.) Egyén és csoport. A csoportok fejlődése, a csoportdinamika néhány alapjelensége (csoportpolarizáció, csoportgondolkodás és döntés, csoportnyomás és konformizmus, kisebbségek speciális helyzete, a tömeg sajátos dinamikája, sztereotípiák és előítéletek kialakulása és fennmaradása). Szociometria és csoportkohézió.
11. a) Didaktikai célok, feladatok és tartalmak.
11. b.) A személyiség fogalma, típusok és vonásméletek. Fontosabb személyiségvonások jellemzése, jelentősége (pl. extravertió - introvertió, neuroticizmus, nyitottság, sikerkeresés és kudarckerülés, mezőfüggés, külső-belső kontroll). A személyiség korai megnyilvánulásai - a temperamentum fogalma és típusai. A stressz fogalma, biológiai alapjai, eustressz és distressz, külső és belső stresszorok, a stresszel való megküzdés. Stressz-zavarok (akut és krónikus, PTSD, traumatizáció).
12. a) Didaktikai módszerek és szervezési módok. A pedagógiai értékelés.
12. b.) A motiváció alapfogalmai. Alapvető (homeosztatikus) motívumok és humánspecifikus motívumok. A motívumok rendszere (Maslow). Teljesítménymotiváció és igény szint, teljesítménnyel kapcsolatos problémák (perfekcionizmus, teljesítményszorongás, munkaalkoholizmus, sikerfélelem). Sikerkereső és kudarckerülő magatartás.
13. a) A játék jelentősége, szerepe a gyermeki személyiség fejlődésében.
13. b.) A játék, az ábrázolás és a mese szerepe a gyermek személyiségfejlődésében. A játék- és ábrázolótevékenység fejlődése. A játék, rajz és a mese, mint a gyermek megismerésének eszköze.
14. a) A játékfejlődés főbb szakaszai. A kisgyermek megismerésének lehetőségei a játékban. A gyermeki világkép, a képzelet sajátosságai.
14. b.) A képzelet fogalma, fejlődése. A kreativitás fogalma, mérése. A gyermeki világkép jellegzetességei, tipikus gondolkodási hibák óvodáskorban. Az autisztikus zavar, az autista gyermekek fejlesztésének lehetőségei.

15. a) A játék szerepe az erkölcsi értékrend kialakulásában. A szabad játék, a fejlesztő játék, népi játék.

15. b.) Az érzelmek fogalma, fajtái, alakulása, jelentősége, érzelemelméletek. A konfliktusok fogalma, típusai, egyes konfliktusmegoldó stratégiák jellemzése. ADHD és diszruptív viselkedészavarok (oppozíciós zavar, impulzuskontroll-zavar, magatartászavarok).

16. a) A bábok használatának széleskörű lehetőségei a kisgyermek nevelésében. Bábtechnikák ismerete és ezek alkalmazása a képességfejlesztési fejlesztési területeken.

16. b.) Az érzékelés és észlelés fogalma, szociálpszichológiai vonatkozásai: a fizikai és a személyészlelés összehasonlítása. A személyközi vonzalom, szimpátia meghatározói (fizikai észlelés és benyomásalakítás, attribúció, attitűdrendszerek).

17. a) Az óvodáskorú gyermek kognitív és érzelmi-szociális fejlődési folyamata.

17. b.) A humanisztikus pszichológiai irányzat személyiségfelfogása: gyermekközpontú és emberközpontú pszichológia és pedagógia. Konfliktuskezelés és kommunikáció Gordon modellje szerint. „Jutalmazás és büntetés” a gyerekközpontú pedagógiában. Kényszeres gondolatok és viselkedés gyermekkorban.

18. a) Az értelem és az érzelem intelligenciájának eltérő fejlesztési módjai.

18. b.) A humanisztikus lélektan alapfogalmai, és mindezek megvalósulása a pedagógiai gyakorlatban (feltétel nélküli elfogadás, növekedés-szükséglet, növekedés-érzés és támogatás, humán potenciál, flow, értékelés helyett pozitív visszajelzés stb.). Gyermekkor depresszió.

19. a) A társas intelligencia fejlesztése, főként a kisgyermekkorra fókuszálva.

19. b.) Társas kölcsönhatás és befolyásolás lélektani folyamatai. Az attitűd fogalma, funkciói. A kognitív disszonancia elmélete (Festinger). Elhárító_mechanizmusok (S. Freud és Anna Freud). Kategorizáció, sztereotípa, előítéletes viselkedés, diszkrimináció - ezek okai, a fennmaradásukért felelős pszichológiai tényezők. Az előítélet leküzdésének módszerei. Stigmatizáció és ennek hatásai.

20. a) Az óvodapedagógus kulcsszerepe a mese, játék, művészet, az érintés és a mozgás funkcióinak fejlesztésében.

20. b.) A nagymozgások és finommotorika fejlődése és fejlesztése, a lateralizáció kialakulása és jelentősége. A mozgásfejlődés és értelmi fejlődés kapcsolata, az atipikus vagy megkésett mozgásfejlődésben rejlő potenciális veszélyek, és a korrekció lehetőségei. Szobatisztaság, szobatisztasággal kapcsolatos zavarok.

Szakirodalom (pedagógia):

- 363/2012. (XII. 17.) *Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról*
A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, Szent István Társulat, Budapest ISBN: 963-361-161-X
Bábosik István (2004): *Neveléstudomány*, Osiris Kiadó, Budapest, ISBN: 963-389-655-X
Bakonyi Anna (1995): *Irányszabók, alternatívák az óvodai nevelés területén*. Tárogató Kiadó, Budapest ISBN: 963 8491 582
Falus Iván (2003, szerk.): *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanulásához*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest ISBN: 963-19-4455-7
Falus Iván – Szivák Judit (2004): *Didaktika*. Comenius Bt., Pécs ISBN: 978-963-867- 118-9
Makádi Mariann (2009): *A kompetenciaalapú pedagógia lehetőségei a tanítási-tanulási folyamatban*, Mozaik Kiadó, Budapest ISBN: 978-963-697-614-9
Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (2002): *Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe*. Osiris Kiadó, Budapest ISBN: 963 379 997 X
Nagy József (2007): *Kompetenciaalapú kritériumorientált pedagógia*, Mozaik Kiadó, Budapest ISBN: 978-963-697-541-8
Nouwen Henri (2004): *Te vagy a Szeretett*, Ursus Libris, Budapest, ISBN: 963-214-478-3
Sesboüé Bernhard (1997): *Krisztus pedagógiája*, Vigilia Kiadó, Budapest ISBN: 963-7964-36-3
Szenczi Árpád (2000): *Neveléstudományi alapkérdések*. Eötvös József Kiadó, Budapest ISBN: 978 963 9024 977
Sztrinkóné Nagy Éva (2008): *Óvó-iskola, gyermekkert, óvoda. A kisgyermekkor neveléstörténete*. Didakt Kft. Kiadó, Debrecen ISBN: 963 878 005 8
Zrínyi László (2002): *Neveléstudomány*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest ISBN: 963 16 2811 6
Villányi Györgyné (2004, szerk.): *Hasznos tudnivalók óvodáskorú gyermekekről (tanulmányok)*. Tankönyvkiadó, Budapest ISBN: 963 19 5263 0
Zsigovits Gabriella (2008, szerk.): *A kompetencia alapú pedagógia rendszer fejlesztése és bevezetése a Nemzeti Fejlesztési Terv időszakában*, Educatio Társadalmi és Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest ISBN: nélküli

Szakirodalom (pszichológia):

- Elliot Aronson (2008): *A társas lény*. Akadémiai Kiadó, Budapest ISBN: 963-222-727-1
Atkinson&Hilgard: *Pszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005. ISBN: 963-389- 713-0
Blythe, S. G. (2009): *A kiegyensúlyozott gyermek. Mozgás és tanulás a korai életévekben*. Medicina Kiadó, Budapest. ISBN: 9789632262581
Cole, M., Cole, S. (2006): *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest. ISBN: 9789633894736
Comer,R.J. (2005): *A lélek betegségei. Pszichopatológia*. Osiris Kiadó, Budapest ISBN: 978 963 3894 484
Czigler I., Oláh A. (2007): *Találkozás a pszichológiával*. Osiris Kiadó, Budapest, ISBN: 978-963-389-921-2
Forgács József (1994): *A társas érintkezés pszichológiája*. Gondolat, Budapest ISBN: 963-282-696-5
Gopnik, A., Meltzoff, A. N., Kuhl, P. K. (2010): *Bölcsék a bölcsőben. Hogyan gondolkodnak a kisbabák?* Typtex Kiadó, Budapest. ISBN: 9789632791487
Horváth-Szabó Katalin (2007): *Vallás és emberi magatartás*. PPKÉ BTK, Piliscsaba, 205.o., ISBN: 978-963-9206-51-9
Mészáros Aranka (2004, szerk.): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest ISBN: 978 9634 635 581
Nagy László (2003): *Szociálpszichológia*. Comenius Kiadó, Pécs ISBN: 963 206 72
N. Kollár, K., Szabó, É. (szerk) (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest. ISBN: 9789633896723
Ranschburg, J. (2010): *A mélységből kiáltok. Depresszió, öngyilkosság és kábítószer serdülőkorban*. Saxum Kiadó, Budapest. ISBN 9789632480893
Ranschburg Jenő (2012): *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban*. Saxum Kiadó, Budapest ISBN: 978-963-248-197-5